

ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՈՂ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ
ՇՈՒՄ Գիտակրթական կենտրոն ՀԿ

Ավարտական հետազոտական աշխատանք

Թեմա՝ Ապրիլյան պատերազմ. դրտապատճառները և Քառասունչորսօրյա պատերազմի բարոյահոգեբանական խնդիրների արտադասարանային քննարկում:

Կատարող՝ Հովհաննես Մարգարյան Սամվելի

/անուն, ազգանուն, հայրանուն/

<<Փանիկի միջնակարգ դպրոց >> ՊՈԱԿ, Զինդեկ, I խումբ

/դպրոց, մասնագիտություն, ըստ վերապատրասման խմբի/

Ղեկավար՝ Կարինե Ալեքսանյան

/անուն, ազգանուն/

Բովանդակություն

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ	3
Ապրիլյան պատերազմի ռազմավարական վերլուծություն	4
Ադրբեջանի գործողությունների քողարկումը և մարտավարությունը	5
Եզրակացություն	12
ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆ	13
Օգտագործված գրականության ցանկ	14

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Քառասունչորսօրյա պատերազմից հետո հանրակրթական դպրոցներում ՆԶՊ դասաժամերին կամ ռազմահայրենասիրական թեմաներով արտադասարանական քննարկումների ժամանակ ներկա իրողությունների հետ կապված առաջացել են որոշակի բարոյահոգեբանական խնդիրներ: Նման քննարկումների ժամանակ աշակերտների կողմից բարձրացվում են հարցեր, որոնց սպառիչ պատասխան տալու համար անհրաժեշտություն է առաջանում կատարել վերլուծություններ: Նման վերլուծությունների ընթացքում սեփական ուժերի նկատմամբ հավատի, ազգային արժանապատվության գիտակցության, հայրենասիրական ոգու և զարթոնքի բարձրացման:

Ապրիլյան պատերազմի ռազմավարական վերլուծություն

Քաղաքագետներն այսօր նշում են Ապրիլյան պատերազմի սանձազերծման դրդապատճառների բազմաթիվ քաղաքական կողմեր: Սակայն, մեր կարծիքով, կասկածից վեր է, որ Ադրբեջանը հարձակվելուց առաջ հստակորեն հաշվի էր առել մի քանի հանգամանք:

Անցած տարիներին Ադրբեջանը ձեռք էր բերել մեծ քանակությամբ նորագույն զինատեսակներ, ճիշտ է, հիմնական մատակարարումները դեռ շարունակվում էին, սակայն մեծ մասն արդեն կար, ինչը մեծ վստահություն էին ներշնչել՝ անգամ, որ դա կարող է իր համար հաղթանակ ապահովել: Բացի այդ հարկ էր շտապել, քանի որ Ադրբեջանին հայտնի էր, որ թեև հայկական կողմը ևս ձեռք է բերում զենք, սակայն դրա մի զգալի մասը դեռ ճանապարհին է: Եթե դրան հավելենք, որ ադրբեջանական բանակի ծախսերը շեշտակիորեն կրճատվել էին, ապա կարելի է ենթադրել, որ, ըստ իրավիճակի, ճիշտ ժամանակն էր փորձել սանձազերծել կայծակնային պատերազմ:

Սակայն զուտ ռազմական դրդապատճառները այսքանով չէին սահմանափակվում: Եղանակներն Արցախում և Ադրբեջանում չոր էին, գետնի ամրությունը զրահատեխնիկայի համար բավարար էր: Ձյուն կար միայն լեռնային հատվածներում, իսկ հատկապես Սոթք-Քարվաճառում մարտական գործողությունների համար կարող էին լինել եղանակով պայմանավորված բարդություններ: Այս, ինչպես նաև Սոթք-Քարվաճառում ադրբեջանական ստորաբաժանումների դիվերսիաների հետևանքով հակամարտող երկու կողմերի համար էլ հնարավոր խոչընդոտների պատճառով այս տարածքը դուրս մնաց Ադրբեջանի ԶՈՒ-ի հարձակման հիմնական ուղղություններ Ադրբեջանը վերջին երկու տարվա ընթացքում կատարել էր առնվազն 180 դիվերսիոն ներթափանցման փորձ՝ դրանց խորությունն ու բնույթը մեծացնելով: Միևնույն ժամանակ աճում էր նաև կրակային միջոցների կիրառման ծավալը: Դիվերսիաները սցենարային առումով ևս փոփոխություն էին կրում: Հենց առաջնագծի մարտական հենակետերի վրա հարձակումից նրանց անցել էին թիկունք ներթափանցելու փորձերին, թիկունքային կապուղիները ականապատելուն և այլն: Դիպուկահարները ժամանակի հետ իրենց տեղը զիջեցին հրետանային միջոցներին: Հրետանին ևս սովորական կրակից անցել էր արդեն ԱԹՍ-ներով կրակի կառավարմանը:

Ադրբեջանի գործողությունների քողարկումը և մարտավարությունը

Ադրբեջանը շուրջ երկու տարի մշտական լարվածությամբ, դիվերսիաներով, սկանալին պայքարով և հրետանու կրակով փորձեց հայկական բանակի ուշադրությունը բթացնել: Ընտելացնելով նման լարված իրավիճակին նրանք ժամանակի հետ սկսեցին նաև որոշակի ուժերի առաջաջումը, հետո դրանց ակտիվ խուսավարումը հյուսիսից հարավ, այս գորամիավորումից այն գորամիավորում, առաջնագիծ ու կրկին հետ: Մա հին մեթոդ է, որով դիմացինին մոլորեցնում են: Այդ նոր ուժերի մեջ էին նաև հատուկ նշանակության ստորաբաժանումները, որոնք մաս-մաս բերվել էին առաջնագիծ և հետ չէին տարվել՝ փաստացի հասցվելով մոտ երկու բրիգադի ներուժի: Նույն ժամանակ, սակայն, Ադրբեջանական ՁՈՒ-երը դիմեցին նաև ռազմարվեստի նորարարական լուծումների: Դեռևս 1990-ականների երկրորդ կեսից ռազմարվեստում կիրառվում է առկա ուժերով, առանց մեծ ուժերի ու միջոցների ներգրավման հիմնական հարված հասցնելու մարտավարությունը: Առանձին ու հատուկ կուտակումներ տեղի չեն ունենում: Ադրբեջանըն այս անգամ հենց այդպես գործեց. տեղում եղած բանակային կորպուսները կամաց-կամաց համալրելով՝ ոչ ամբողջ բանակի ներուժով փորձեց նույնն անել:

Մինևույն ժամանակ նշենք, որ ադրբեջանական բանակային կորպուսները բրիգադային երկու շարակազմով էին դասավորվել, ինչը օպերատիվ մակարադակում հստակ անակնկալ հարձակման համար հարմար մարտակարգ է: Ադրբեջանն օպերատիվ շարվածքում առկա այդ ուժերով ու միջոցներով փորձեց անակնկալ և որոշիչ հարված հասցնել, մարտավարական բնագիծը ճեղքելով դուրս գալ օպերատիվ խորություն: Դրա հաստատումն են հավաքված գորախմների ուժերը, ինչը հաստատվում է նաև հայկական ՁՈՒ-երի հետախուզական տվյալներով^[2]: Հատկապես կարևոր էր կենտրոնական հատվածում կուտակած գորախումբը, որը ըստ պլանի՝ պիտի գործարկվեր մարտական գործողությունների միայն երկրորդ օրվանից հետո: Այս ամենը ապացուցվեց

նաև խոցված մարտական ուղղաթիռի օդաչուների մոտ առկա փաստաթղթերով[3]: Կենտրոնական հատվածում օպերատիվ շարվածքին ավելացվել էին նաև այլ ուժեր, որոնց առաջ քաշումն էլ ժամանակ էր պահանջում:

Բացի այդ, ակնհայտ է մի հետաքրքիր առանձնահատկություն ևս: Ադրբեջանական լրատվամիջոցներն առաջին օրը մինչև կեսօր լռում էին: Կեսօրին միանգամից անցան հարձակողական տեղեկատվական տեղատարափի, ընդ որում՝ սկզբում անթաքույց հպարտանալով, որ իրենք հարձակվել են և գրավել ինչ-որ բնակավայրեր ու բնագծեր: Բնակավայրերը նշվում էին զարմանալի օրինաչափությամբ ու հերթականությամբ: Նույն պլանի համաձայն գործում էին նաև Թուրքիայի լրատվամիջոցները: Սա նշանակում է, որ տեղեկատվական գործողությունները ևս նախօրոք պլանավորված են եղել՝ մարտական գործողություններին համահունչ սցենարով: Ադրբեջանական զորքերի հաջողությունները պետք է ուղեկցվեին համապատասխան տեղեկատվությամբ, սակայն երբ դրանք սկսեցին հաղորդվել ըստ նախնական գործողությունները ևս նախօրոք պլանավորված են եղել՝ մարտական գործողություններին համահունչ սցենարով: Ադրբեջանական զորքերի հաջողությունները պետք է ուղեկցվեին համապատասխան տեղեկատվությամբ, սակայն երբ դրանք սկսեցին հաղորդվել ըստ նախնական մշակված պլանի, արդեն չէին համընկնում մարտական գործողությունների հետ, քանի որ վերջիններիս ընթացքը ծրագրվածից էապես շեղվել էր:

Այդ են վկայում հենց երկու ուղղությունում կենտրոնանալը և այդ ուղղությունների համեմատաբար հարթավայրային մասերում տանկային ուժերով հիմնական հարվածները, օրինակ՝ Սեյտուլանի ուղղությամբ ճեղքման հարվածը տանկերով ու հետևակով: Այս տեղամասը պատահական չէր ընտրված, այն 4-րդ և 5-րդ ՊՇ-ների պաշտպանության տեղամասերի կցատեղին էր]: Հարվածների ուղղությունները ենթադրում են, որ հյուսիսից ու արևելքից հասցվող հարվածները Արցախի հյուսիսում նպատակ ունեին առավելագույնը գրավելու Մարտակերտը, Մարսանգի ջրամբարով և այլն: Ըստ ՊԲ-ի հայտնած տվյալների՝ այլ զորախմբերց բացի գործել է նաև 73-րդ հաստուկ խումբը մինչև հազար զինծառայողներով[5]: Ըստ ադրբեջանական տվյալների՝ յուրաքանչյուր հատվածում գործի են դրվել 1-ին

շարակազմի մեկական մոտահրաձգային բրիգադի ուժեր ու միջոցներ: Դրանք ուժեղացված են եղել հատուկ նշանակության երկու բրիգադների ուժերով, այդ թվում 777-րդ բրիգադի, ինչպես նաև 191-րդ լեռնահրաձգային բրիգադի ուժերը, որոնք հիմնականում գործել են հյուսիսում: Ըստ որոշ տեղեկությունների՝ եղել են նաև ուժեր ադրբեջանական 101-րդ և 52-րդ հատուկ նշանակության բրիգադների ուժերից: Ադրբեջանական զորքերի առաջին շարակազմում հիմնականում գործել են այս արհեստավարժ ուժերը, գրեթե չեն կիրառվել ժամկետային ծառայողներ, որոնք, հավանաբար, պիտի լինեին հաջողությունը զարգացնող շարակազմում: Դա հիմնավորվում է նրանով, որ հիմնական զոհերն արհեստավարժներ էին, ինչպես նաև այն դիրքերում, որտեղ մերձամարտից էին զոհվել, բոլորը դիվերսիոն հետախուզական խմբերի ծառայողներ էին:

Հիմնական ուղղություններից յուրաքանչյուրում կենտրոնացված էին նաև կորպուսների ողջ տանկային և հրետանային ուժերը: Փաստորեն, ամեն կողմից գործել է մոտ երկու բրիգադ՝ կորպուսի ողջ հրետանու և տանկային ուժերի հետ համատեղ: Ուղղություններին տրվել էր նաև մեկական հարվածային ուղղաթիռային էսկադրիլիա, որը ծածուկ տեղափոխվել էր մարտական գործողությունների շրջան: Այս ամենի մասին է փաստում նաև հակառակորդի կողմից հրետանային կրակի ինտենսիվությունը: Չորս օրվա ընթացքում ըստ որոշ տեղեկությունների հակառակորդը կիրառել է 120մմ-ից բարձր ավելի քան 30 000 հրետանային արկ, ինչը մեկ միջինից բարձր օպերատիվ ռազմագործողության համար նախատեսված զինամթերքի ծախս է: Ըստ ՊԲ հրամանատար գեներալ-լեյտենանտ Լ.Մնացականյանի՝ միայն երեք օրում թշնամին արձակել է ավելի քան 20.000 արկ, այն ժամանակ, երբ Արցախյան պատերազմի նախորդ փուլի հինգ տարում՝ ընդամենը 100.000 արկ:

Որպես ելակետային հաշվարկ նշենք, որ մեկ հրետանային համակարգի մարտապաշարը հաշվարկվում է 60-80 արկ: Եթե այս հաշվարկով դիտարկենք ու հաշվենք, որ մեկ հրանոթը կարող է կրակել օրական առավելագույնը մեկ մարտապաշար, ապա ստացվում է, որ մարտական ակտիվ չորս օրում յուրաքանչյուր հրանոթի առավելագույն արագությամբ կիրառման դեպքում եղել է մոտավորապես 100 միավոր 120մմ-ից բարձր հրանոթ: Ավելի ցածրակտիվության

դեպքում, ինչը ավելի հավանական է, կիրառվել է ավելի քան 150 հրանոթ:

Ադրբեջանական ՋՌԻ-ն, գործելով հինգերորդ սերնդի պատերազմների տրամաբանությամբ, կիրառելով նոր օպերատիվ լուծումներ, փորձել է նաև կատարել մարտավարական հնարամտություն, որը մի քանի անգամ փայլուն կերպով իրագործվել է ռազմարվեստի պատմության մեջ: Նման մարտավարությամբ ժամանակին հաղթանակի են հասել իսրայելական բանակը՝ 1973 թ., իրաքյան բանակը՝ 1986-1987 թթ. և ամերիկյան բանակը՝ 2003 թ.: Հարվածող խմբավորումների առաջին շարակազմում կիրառվել են միայն հատուկ նշանակության ուժեր, այդ թվում փորձ է արվել մարտավարական խորքում իջեցնելու օդային դեսանտ: Ապրիլի 2-ի առավոտյան խոցված ուղղաթիռը հենց նման փորձի ժամանակ է խոցվել: Անցնող ամիսների ընթացքում ադրբեջանական հատուկ նշանակության ստորաբաժանումները փորձում էին նաև լուծել խորքային դիվերսիաների խնդիրը: Ողջ 2012-2015 թթ. կատարելով մարտավարական դիվերսիաներ անմիջապես դիրքապահների ուղղությամբ՝ 2015 թ. ավարտից սկսած նրանք փորձում էին խորը ներթափանցումներ իրականացնել: Այս ողջ դիվերսիաների ընթացքում ադրբեջանական ուժերը կրում էին ծանր կորուստներ, սակայն միևնույն ժամանակ հետախուզում էին մեր ամբողջ պաշտպանական գոտին: Այսինքն՝ այդ խմբերը խնդիր ունեին գրավելու առջևի բնագծերը կամ բացվածքներ ապահովելու այդ բնագծերում և միաժամանակ, թիկունքից հարված հասցնելով գումարտակային խորությամբ, խուճապ առաջացնելու: Հիմնական զրահատանկային միջոցները շարժուն խմբերի հետ գտնվել են արդեն երկրորդ շարակազմում՝ փորձելով առաջին խմբերի հետ գործել բարձր ներդաշնակությամբ: Հյուսիսային ուղղությամբ ապրիլի 1-ի ուշ երեկոյան ու գիշերը դիվերսիոն խմբերն արդեն հասել են Թալիշ գյուղի հատված և բարձունքներում դիրքավորվելով՝ ապահովել են հրետանու կրակը, որն էլ իր հերթին համապատասխան պահին փորձել է արգելափակել ՊԲ-ի գումարտակների առաջխաղացումը: Այլ խմբեր փորձել են կատարել նույնը՝ ճանապարհների վրա ծուղակներ պատրաստելով: Առաջին իսկ հարվածների անակնկալությամբ և սրընթացությամբ ադրբեջանական հատուկ ստորաբաժանումներին հաջողվել է գրեթե գրավել Թալիշ գյուղը և ապահովել

մոտակա գումարտակների արգելափակումը:

Միննույն ժամանակ ադրբեջանական զորքերը հարված են հասցրել հարավային ուղղությամբ տեղակայված հայկական ուժերի ՀՕՊ հրամանատարական կետերից մեկի ուղղությամբ:

սկսվել է ինտենսիվ կրակ բոլոր կրակային միջոցներից: Արդեն 6:30 սահմաններում հակառակորդը կիրառել է նաև մարտական ուղղաթիռներ: Այս ամենը համակարգված ու պլանավորված հարձակում էր: Ադրբեջանական ուղղաթիռներից մեկին երրորդ գումարտակի ԴԶՀ ջոկի հրաձիգ-գեներալային, շարքային Գևորգ Մանուկյանը խոցել է “Իգլա” ԿԶՀՀ-ով: Ժամը 11:40-ի սահմաններում երկրորդ գումարտակի մեծ տրամաչափի գնդացիների կրակով 6-րդ և 7-րդ ՊՇ-ների միջանկյալ հատվածում խոցվել է երկրորդ ուղղաթիռը: Այս ուղղաթիռները ակտիվորեն կրակ էին վարում հայկական դիրքերի ուղղությամբ:

Գործելով այս կերպ և ձգտելով քողարկել իրենց հարվածը, որպեսզի ապահովվի հանկարծակիության գործոնը, ադրբեջանական զորքերը նոր ուժերի ու միջոցների ներգրավումն իրականացրել են ընթացքում՝ մարտավարական խորությունում ունենալով երկրորդ շարակազմ և պահեստային ուժեր: Մեծ ուժեր այս ընթացքում խորքից առաջ չեն տեղափոխվել, առավելագույնը՝ առանձին գումարտակներս և ուղղաթիռներ:

Մարտական գործողությունների մասին առավել մանրամասն ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ Ադրբեջանը փորձել է բլից-կրիգի միջոցով արագ հաղթանակի հասնել: Առաջին գծում կուտակած զինտեխնիկայի միջոցով փորձ են կատարել ճեղքել մեր ինքնապաշտպանությունը, այնուհետև միջանցքով տանկերի միջոցով ներթափանցել թիկունք և առաջ շարժվել դեպի Արցախի խորքը: Մարտակերտի մասով կարող էին առաջ անցնել ու փակել Մարտակերտ-Ստեփանակերտ ճանապարհը: Իրականում այս ամենը կասեցվել է անձնուրաց տղերքի շնորհիվ, որոնց մասին դեռ բազմաթիվ հերոսական պատմություններ կլսենք: Նրանք կասեցրել են լայնամաշտաբ պատերազմը, որը սպառնում էր Հայաստանի գոյությանը: Ապրիլի 2-ին հայկական պետականությունը կանգնել էր լինել-չլինելու հարցի առաջ: Լինել-չլինելու հարցը լուծվել է սահմանին: «Քառօրյա պատերազմը ևս մեկ անգամ ցույց տվեց, որ հայ

ժողովրդի միակ պաշտպանն ու դաշնակիցը հանդիսանում է հայկական բանակը: Այն նաև ցույց տվեց, որ հայ ժողովրդի ներուժի համատեղման դեպքում հնարավոր է լայնածավալ խնդիրներ լուծել: Միֆը, որ ժողովուրդը կխուսափի ներգրավվել նոր պատերազմում, հոդս ցնդեց: Նույնիսկ կամավորների շրջանում հումոր էր շրջանառվում, որ միայն կաշառքի միջոցով է հնարավոր առաջին գիծ մեկնել:

Այս ամենը խոսում է այն մասին, որ ահռելի մեծ պոտենցիալ կա հայ ժողովրդին միավորելու և հայկական աշխարհ կառուցելու համար, որի հիմնական կենտրոնը կարող է լինել Հայաստանի Հանրապետությունը: Հենց Հայաստանն է հանդիսանում Արցախն ու Սփյուռքը իրար միավորող գլխավոր օղակը, որի որակական հատկանիշներից էլ կախված է լինելու հայկական աշխարհի ապագան: Հայաստանի արագընթաց ժողովրդավարացումը հանդիսանում է հայկական աշխարհի ձևավորման և զարգացման հիմնական գրավակներ: Իսկ ժողովրդավարացման առաջին պայմանը հանդիսանում է ազատ և թափանցիկ ընտրությունները: Հենց ազատ և թափանցիկ ընտրությունները կարևոր պայման կհանդիսանան հանրության աջակցությունն ու վստահությունը վայելող իշխանության ձևավորման գործում, որը թույլ կտա փոխել ներկայիս իրավիճակը:

Հայաստանում վստահության մթնոլորտի փոփոխությունը կբերի նրան, որ Սփյուռքում և Արցախում ևս կբարձրանա վստահությունը Հայաստանի իշխանության նկատմամբ, որը թույլ կտա ավելի խոշոր համահայկական ծրագրեր նախագծել: Վստահության մթնոլորտը կարևոր է նաև տնտեսության զարգացման համար, որն իր հերթին կազդի Սփյուռքից Հայաստան ներդրումների աճի վրա, իսկ տնտեսական ներդրումները ավելի ուժեղ կապ կհաստատի Սփյուռքի և Հայաստանի միջև: Պետք է երկրորդային պլան մղվի ավանդական ՍփյուռքՀայրենիք կապը, որն ենթադրում է զուտ օգնություն Հայրենիքին: Հայաստանը նաև բիզնես ծրագրեր իրագործելու համար պետք է դառնա կարևոր կենտրոն: Բիզնես ծրագրերի իրականացումն ու զարգացումն իր հետևից կբերի նաև մշակութային և այլ ոլորտների կապերի ուժեղացմանը Հայաստանի, Արցախի և Սփյուռքի միջև:

Հայկական աշխարհի շարժիչ ուժը պետք է դառնա Հայաստանի

դինամիկ զարգացող տնտեսությունը: Ժամանակակից աշխարհում հայկական բիզնեսները կարող են արդյունավետ գործիք հանդիսանալ աշխարհի տարբեր մասերում ապրող հայերին իրար հետ կապելու համար: Տեխնոլոգիաների վրա հիմնված բիզնեսները իրենց առանձնահատկություններով ավելի մեծ հնարավորություններ են տալիս մարդկանց միջև գոյություն ունեցող տարածությունը կրճատելու և ավելի կայուն կապեր ստեղծելու համար: Մեկ կարևոր հանգամանք պետք է հաշվի առնել, որ հայկական աշխարհի կենտրոնը պետք է միշտ լինի Հայաստանը, որը ոչ թե Սփյուռքը համալրող գործոն պետք է հանդիսանա, այլ Սփյուռքին դեպի իրեն ձգող ուժ: «Քառօրյա պատերազմը ևս մեկ անգամ հաստատեց, որ հայ ժողովուրդը չունի դաշնակից: Հայաստանի միակ պաշտպանն ու դաշնակիցը հայկական բանակն է և աշխարհասփյուռ հայությունը: Իսկ առավել ուժեղ լինելու համար պետք է համախմբել հայ ժողովրդին մեկ կենտրոնի շուրջ: Հայ ժողովրդի ուժերը համատեղելու լավագույն գործիքը ժողովրդավար Հայաստանն է, որի դինամիկ զարգացող տնտեսությունը կկապի աշխարհի տարբեր վայրերում ապրող հայերին ու նաև կհանդիսանա համայն հայության զարգացման և անվտանգության երաշխավորը:

Եզրակացություն

Վատ բան է պատերազմը, թե լավ, բայց փաստն այն է, որ քառօրյա պատերազմը կայծակի պես եկավ մաքրելու թուխպերը Հայոց աշխարհի երկնքից, մաքրելու ծանր, հեղձուցիչ ներքին մթնոլորտը, վառ լույս նետելու մեր տուն-ամրոցի բոլոր անկյունները, չթողնելու խավարի ոչ մի ծվեն՝ մեր Հայրենական հարկի ներքո:

Քառօրյա պատերազմը իր հրթիռների ու արկերի պայթյունների լույսի ներքո բազում ճշմարտություններ բացահայտեց...: Այդ ճշմարտությունները մինչև այդ էլ կային, սակայն ճանապարհ չէին ստանում...: Արդյունքում սկսվեց զինված ուժերի մաքրման գործընթացը..., իսկ առանց դրա չի կարող տեղի ունենալ ընդհանրապես Հայոց պետության մաքրման, հզորացման և նոր բարձր տեխնոլոգիական պատերազմների դարածրջանում մարտունակ ու հուսալի բանակ ստեղծելու գործընթացը:

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ինչպես նշվել է, ապրիլյան քառօրյա պատերազմի մասին կան շատ վերլուծական աշխատանքներ, նյութեր տարբեր թերթերում և ամսագրերում: Քառօրյա պատերազմը ցույց տվեց մեր երիտասարդ զինվորների ու սպաների հայրենասիրությունը, սեփական երկիրը պահելու և պահպանելու պատրաստակամությունը, որը կարող է օրինակ ծառայել հաջորդ սերունդներին: Այս ամենը հաշվի առնելով՝ առաջարկում եմ թեման ընդգրկել ուսումնական ծրարգերի մեջ, ինչպես նաև պատմության և նախնական զինվորական պատրաստության դասագրքերի մեջ՝ որպես առանձին ուսումնասիրվող թեմա 9-րդ դասարաններում

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. www.wikipedia.org
2. www.aniarc.am
3. www.yerkir.am
4. www.mediamax.am
5. Արծրուն Հովհաննիսյան՝ Yelaket.am